

daad en gedachte

ORGAAN GEWIJD AAN DE PROBLEMEN
VAN DE ZELFSTANDIGE ARBEIDERSSTRIJD

30-ste JAARGANG, NUMMER 6, JUNI 1994

DAAD EN GEDACHTE

Bij elke bijzondere handeling gaat het denken aan het doen vooraf. Bij het handelen van klassen of massa's blijkt de betekenis van het handelen pas achteraf. Hier gaat de daad vooraf aan het begrip.

Theo Maassen

ORGAAN GEWIJD AAN DE PROBLEMEN VAN DE ZELFSTANDIGE ARBEIDERSSTRIJD

GEEN VASTE ABONNEMENTSPRIJS

**DE UITGAVE ZAL WORDEN BEKOSTIGD UIT
VRIJWILLIGE BIJDRAGEN**

**Redactie en administratie:
Schouw 48-11
8232 BD Lelystad
Postgiro 30 76 95**

DIRECTIE EN BONDEN TEVREDEN MAAR HET PERSONEEL NIET

In de afgelopen tien jaar zijn er in Nederland zes spoorwegstakingen geweest. Geen ervan heeft langer dan twee dagen geduurd.

Deze junimaand werd een record geslagen in zoverre, dat er binnen één week drie stakingsdagen waren, zij het dan niet allemaal achter elkaar. Ze hadden echter wel direct met elkaar te maken en op de vierde dag was de treinenloop nog op geen stukken na normaal en werd het werk pas na veel aarzelingen en vaak eerst in de middaguren hervat.

De acties waren een direct gevolg van de aan de gang zijnde privatisering van de NS en de daarmee verband houdende reorganisaties of reorganisatieplannen. Deze hebben in het recente verleden al aanleiding gegeven tot aanzienlijk banenverlies. Vorig jaar sprak de directie met de bonden af dat er tot aan 1996 geen wijziging zou komen in het aantal van 27.000 personeelsleden. Maar op 4 juni j.l. vertelde G. Hammer, de directeur van NS-Reizigers, dat er 112 machinisten en 360 conducteurs in het kader van de reorganisatie 'overcompleet' waren.

De onrust die toch al onder het personeel heerste doordat het met de onderhandelingen over een nieuwe cao niet vlotte werd er op slag door verhevigd. Op dinsdag 7 juni ging een deel van het onderhoudspersoneel in de Randstad niet aan het werk uit protest tegen de reorganisatieplannen met betrekking tot dit bedrijfsonderdeel. In de vroege morgenuren van 8 juni belegden actievoerende machinisten en conducteurs protestbijeenkomsten in Rotterdam, Amsterdam, Den Haag en Alkmaar. Besloten werd om niet voor 9 uur aan het werk te gaan, een 'wilde' staking waarmee het treinverkeer niet alleen gedurende het spitsuur maar ook nog lang daarna in de Randstad en ver daarbuiten hetzij volledig tot stilstand, hetzij grotendeels ontregeld werd.

De Vervoersbonden van FNV en CNV namen de staking niet over, de Federatieve Spoorwegvakbond FSV deed dat al evenmin omdat zij alledrie nog met de directie in overleg waren over de cao. Het zelfstandig optreden van de achterban plaatste de bonden echter onder zware druk. Hoewel ze bij die onderhandelingen niet eendere eisen stelden en niet dezelfde strategie voerden kondigden zij, de Vervoersbond FNV het

laatst, een staking aan voor maandag 13 juni indien de NS het plan om 470 banen te schrappen niet zou intrekken en niet met nieuwe cao-voorstellen zou komen.

In de dagen die voorafgingen aan de genoemde maandag steeg de spanning. De bonden wensten een staking tot negen uur, zodat er die dag alleen gedurende de ochtendspits geen trein zou rijden. Maar van het begin af aan was het volstrekt duidelijk dat het personeel veel en veel verder wilde gaan dan zij, die beweerden dat personeel te vertegenwoordigen.

Tijdens een van de beraadslagingen (op het televisiescherm gedeeltelijk te volgen) riep een van de aanwezigen zijn collega's toe, dat een korte staking "geen enkele zin had"; dat er net zo lang door moest worden gestaakt tot de directie door de knieën ging. Aan wat de bonden voorstellen, zo zei hij, heeft de directie geen pijn en "als we het voorstel van de bonden aannemen dan komen we in een situatie te verkeren waarin een vakbond geen enkele zin meer heeft". In een andere vergadering vroeg een vakbondsfunctionaris hoe lang de leden wel wilden staken. "Als het moet wel drie weken!", schreeuwde een woedende conducteur.

Al heel vroeg maandagochtend 13 juni viel er niet meer aan te twijfelen, dat de staking, waaraan op grote schaal gevolg werd gegeven, niet om 9 uur beëindigd kon worden en op z'n minst de hele dag zou duren. Op z'n minst! Een vakbondsfunctionaris verklaarde: "De geest is uit de fles! Die krijg je er niet om negen uur weer in en ook niet om twaalf uur!"

De bonden, die alleen maar onder druk van de achterban een staking hadden uitgeroepen, en in feite alleen maar een korte staking wensten, drongen bij de spoorwegdirectie op onderhandelingen aan. Maar NS-topman Den Besten gaf te kennen, dat er niet met de bonden zou worden gepraat zolang er werd gestaakt. Anders dan hij verwachtte droegen zijn woorden niet tot werkhervatting bij doch tot meer strijd lust en grote bereidheid om te staken.

Op maandag 13 juni hadden hier en daar bij uitzondering nog enkele treinen gereden. Op dinsdag 14 juni lag héél het treinverkeer stil. En niet alleen de machinisten en conducteurs staakten, maar ook loketbeambten, onderhoudspersoneel, wisselwachters, treindienstgeleiders en - hier en daar - kantoorpersoneel. Het gevolg was dat Den Besten bakzeil haalde, niet voor wat zijn plannen betreft, maar de bonden werden toch uitgenodigd voor overleg. Dat overleg begon op dinsdagmiddag om drie uur en het duurde tot diep in de nacht.

Waartoe het leidde was een compromis, dat de bonden een 'succes' noemden waarmee zij tevreden konden zijn en dat Den Besten een 'succes voor de directie' noemde, waarmee deze tevreden kon zijn. Het gelijk was zeker aan de kant van de directie. Wat de bonden betreft, in feite werd geen van de eisen van de stakers ingewilligd. Het waren de arbeiders die de nederlaag leden. Voor de bonden viel er geen stakingswinst te ontdekken. Dat zij niettemin tevreden waren kan slechts hieruit worden verklaard dat zij geen voortzetting van de stakingen wensten en de kans daarop vooralsnog scheen te zijn afgewend.

Wat behelsde het compromis?

- * Gedwongen ontslagen, die de Vervoersbond CNV wilde voorkomen, bleven mogelijk.
- * Een vierdaagse werkweek voor 50-plussers, die de spoorwegvakbond FSV wilde binnenhalen, kwam er niet.
- * Een forse uitbreiding van arbeidstijdverkorting, die de Vervoersbond FNV verlangde, bleef achterwege.

- * Aan het oorspronkelijke reorganisatieplan werd niet getornd.
- * Wat er wél kwam: een 2-jarige c.a.o. zonder loonsverhoging, die - zo werd te kennen gegeven - de NS "extra stabiliteit en extra arbeidsrust" verschaft tijdens de zo moeilijke verandering in een commercieel bedrijf.

Met dat laatste was vooral topman Den Besten in zijn schik. De heer Hammer van NS-reizigers - de man die de 'overcompleteheid' van een aantal personeelsleden had ontdekt - toonde zich, zo zei hij, blij dat zijn "efficiency-doelstelling nadrukkelijk overeind was gebleven", al was dan het tempo waarin banen zouden worden geschrapt een weinig verlaagd.

Met wat, mag men vragen, toonden de bonden zich dan tevreden? Hiermee, verklaarden zij, dat er (vooralsnog) slechts (!) 50 machinisten en 146 conducteurs als 'overcomplete' worden beschouwd en dat er drie extra vrije dagen komen, die tot gevolg hebben dat er om de diensten gaande te houden 340 extra banen komen (naar er beweerd wordt).

Zoals opgemerkt duurden de onderhandelingen van dinsdagmiddag 3 uur tot in de kleine uren van woensdag. Niettemin waren de bonden en de spoorwegdirectie het over één ding eigenlijk al dadelijk eens. Er diende een eind te komen aan de staking. De geest van verzet en protest die sinds de 'wilde' staking van de voorafgaande woensdag rondwaarde moest 'terug in de fles'.

Onderhandelaar Hardeveld van de FSV was tevreden omdat de bonden er "het maximale uit hadden weten te halen". Onderhandelaar Korteweg van de Vervoersbond FNV toonde zich gelukkig met bepaalde (overigens niet bijster veel voorstellende) afspraken over korter werken. Maar de tevreden vakbondsleiders realiseerden zich ook, dat het niet van een leien dakje zou gaan woensdagmorgen, wanneer het resultaat ter goedkeuring aan de leden moest worden voorgelegd.

Inderdaad werd het cao-akkoord in de stormachtige ledenvergaderingen - om het zacht uit te drukken - met weinig geestdrift ontvangen. Het viel bij heel wat personeelsleden uitermate slecht. Het grootste bezwaar gold het feit, dat er toch nog altijd zo'n zeventig conducteurs en zo'n vijftig machinisten een ontslag boven het hoofd is blijven hangen.

In onder meer Amsterdam en Den Haag stemden de stakers morrend voor het accord. In Utrecht en Rotterdam werd de overeenkomst verworpen. Niettemin werd het werk, zij het geleidelijk, bepaald niet overal aanstonds, hervat. Hier en daar werd nog tot in de middaguren doorgestaakt. Er kan niet worden beweerd, dat "de geest weer volledig in de fles" is.

Wat de opmerking van onderhandelaar Hardeveld over het maximaal bereikbare betreft: in de dagen die aan de 13e juni onmiddellijk voorafgingen had, tijdens een vergadering iemand betoogd, dat pas bij een lange staking de directie onder zodanige druk zou worden gezet dat er een resultaat zou worden bereikt waarmee genoeg kon worden genomen. Bij een korte staking, tot 9 uur of voor slechts 24 uur, is - aldus de kern van zijn woorden - dat wat maximaal bereikbaar is doodeenvoudig weinig of totaal niet noemenswaard. De loop der gebeurtenissen heeft hem in ieder opzicht gelijk gegeven.

Kort samengevat komen die gebeurtenissen hierop neer, dat de bonden en de NS-directie er in broederlijke eensgezindheid in geslaagd zijn een eind aan het verzet te maken. Of het zo zal blijven zal de toekomst uitwijzen.

PARELS VOOR DE ZWIJNEN

Toen onlangs in Chili Erich Honnecker, de voormalige partijleider van de eveneens voormalige D.D.R., kwam te overlijden, was dat de aanleiding voor een van de Nederlandse omroepen om een van diens voormalige bewonderaars voor de microfoon te halen. Uitgerekend J o o p W o l f f , vooraanstaande figuur in de, alweer eveneens voormalige C.P.N., werd een interview afgenomen. In dat interview, waarop wij verder niet zullen ingaan, deed Wolff op een gegeven moment twee opmerkelijke uitspraken. Hij zei:

“Ik ben toevallig juist Herman Gorter aan het lezen. Die had het over *‘het gouden communisme’*. Nu zie je maar wat of er van dat communisme terecht is gekomen . . .”

“Dát communisme” waarvan Wolff sprak was nu net precies een stelsel dat Gorter staatskapitalisme noemde, een stelsel dat volgens hem met communisme niets te maken had, maar dat door Wolff door dik en dun verdedigd werd omdat het naar de mening van Wolff juist wel alles met communisme te maken zou hebben.

De woorden van Wolff bewijzen niet slechts dat hij van maatschappelijke werkelijkheden nog steeds weinig kaas heeft gegeten, ze bewijzen óók, dat zijn lezen van Gorter weinig vrucht heeft afgeworpen en dat hij volstrekt niet blijkt te weten wat of Gorter werkelijk heeft gezegd en bedoeld. Geschriften van Gorter zijn voor Joop Wolff wat parels zijn voor de zwijnen. Kennelijk draagt de heer Wolff ook bij het lezen nog altijd dezelfde oogkleppen als voorheen.

Een andere uitspraak van Wolff was niet minder opmerkelijk. “Wij hebben”, zo sprak hij

“inmiddels geleerd, dat een twee-partijstelsel beter is dan één partij. En eigenlijk zijn drie partijen nog beter.”

Van een van Gorters geestverwanten zou Wolff hebben kunnen leren, dat partijen instellingen van de kapitalistische maatschappij zijn en dat derhalve een één-partijstelsel behoort bij een bepaald soort van kapitalisme. Dat zou hij hebben kunnen leren, ware het niet dat Wolff bewezen heeft uitermate hardleers te zijn!

- 0 -

EEN ITALIAANS GROEP OVER DE TOEKOMST VAN ‘LINKS’

Van een italiaanse groep in Milaan ontvingen wij enige tijd geleden een tekst met de titel “Twaalf stellingen over de toekomst van de revolutionaire linkerzijde”. De stellingen waren vergezeld van een uitvoerige brief, waarin allerlei informatie werd gegeven omtrent de positie van de groep en haar opvattingen.

De groep karakteriseert de maatschappijverhoudingen die na 1917 in Rusland hebben bestaan als *staatskapitalisme*. Onder communisme verstaat zij een samenleving zonder loonarbeid. Hoewel zij zich niet direct radencommunistisch wil noemen, erkent zij duidelijk beïnvloed te zijn door publikaties van de vooroorlogse Groep van

Internationale Communisten in Holland en omtrent een niet-kapitalistische samenleving soortgelijke denkbeelden te huldigen als er ontwikkeld zijn in de door de G.I.C. uitgegeven "Grondbeginselen der Communistische Produktie en Distributie".

De italiaanse groep verklaart nadrukkelijk, dat zij niet leninistisch is, het trotskisme afwijst en niets te maken heeft met de I.K.S. of de in Italië en ook elders door sommigen aangehangen opvattingen van Bordiga 1). Zij verklaart eveneens, dat zij géén partij wil zijn en in een van de stellingen keert men zich tegen de door Lenin in zijn berucht geschrift "Wat te doen?" verkondigde opvatting, dat arbeiders slechts een vakbonds-bewustzijn zouden kunnen ontwikkelen en dat "een socialistisch bewustzijn hen zou moeten worden bijgebracht door burgerlijke intellectuelen.

"Wij zijn", zo heet het tenslotte in hun laatste stelling, "een bescheiden discussiegroep, die zich bezig wil houden met actuele problemen en die contact wil onderhouden met andere groepen."

Uit het bovenstaande kan op het eerste gezicht de conclusie worden getrokken, dat deze groep in Milaan in tal van opzichten met ons verwant is. Dat echter alleen maar op het eerste gezicht. Hoewel, dat zal na het bovenstaande niet verbazen, bepaalde uitspraken door ons wel kunnen worden onderschreven en wij het bijvoorbeeld wel eens kunnen zijn met haar kritiek op de I.K.S., bestaan er niettemin tussen deze Milanezen en *Daad en Gedachte* bijzonder grote verschillen.

Van een van de allerbelangrijkste verschillen getuigt meteen al de titel die deze Italianen boven hun twaalf stellingen hebben geplaatst. Waarom, aldus een van de eerste dingen die men zich afvraagt, houdt deze groep zich bezig met "de toekomst van de revolutionaire linkerzijde", indien zij nadrukkelijk vaststelt dat "wat praktisch de gehele 'linkerzijde' onder 'communisme' verstaat niets anders is dan s t a a t s k a p i - t a l i s m e"?

Wij kunnen het verschil tussen hen en ons nog anders en nader preciseren. Voor ons is de toekomst van deze zogenaamde linkerzijde, zo zij dan al een toekomst heeft, niet iets om zich mee bezig te houden en zich in te verdiepen. Wat wij belangrijk vinden, dat zijn de maatschappelijke ontwikkelingen en de daaruit voortspruitende perspectieven en ontwikkelingen van de klassenstrijd. Daarvan echter, van de klassenstrijd, van de klassenverhoudingen en van de situatie waarin de arbeiders zich heden ten dage in het moderne kapitalisme bevinden, daarvan spreken de stellingen niet of nauwelijks.

Wat de zogenaamde 'linkerzijde' voor opvattingen heeft of onderneemt vinden wij niet van zoveel betekenis, noch houden wij dat wat de arbeiders voor opvattingen hebben of denken van veel belang. Waarop het volgens ons aankomt is, wat of de arbeiders d o e n ! Iets van een dergelijke zienswijze, i e t s herhalen wij, valt er in sommige stellingen of in sommige passages van de begeleidende brief te lezen. Maar tegenover dergelijke passages staan diverse andere die daar volkomen mee in strijd zijn.

Om een voorbeeld te noemen: de opvattingen waarvan Lenin blijk geeft in "Wat te doen?" houden meer in dan alleen maar zijn bewering dat "de arbeidersklasse slechts een vakbonds-bewustzijn" - wat daaronder ook moet worden verstaan - "ontwikkelen kan."

Nauw daarmee samen hangt Lenins bewering dat er "zonder revolutionaire theorie geen sprake is van revolutionaire praktijk".

Maar de italiaanse groep, die Lenins standpunt afwijst, staat naar onze mening toch dichter bij hem dan men zou denken. Onze opvatting - die lijnrecht tegenover die van Lenin staat - is het, dat niet de ideeën, wat voor ideeën ook, de stoot geven tot de

klassenstrijd en deze stimuleren, maar dat omgekeerd de klassenstrijd het aanzijn geeft aan bepaalde ideeën. Bij lezing van de door de Italianen geformuleerde stellingen krijgen wij niet de indruk, dat zij dit laatste met ons eens zijn.

Twee dingen zijn het waardoor deze indruk wordt gewekt. In de eerste plaats zeggen zij wel, dat de opvattingen van de arbeiders hun ontstaan danken aan de door hen ervaren noodzaak, maar tegelijkertijd blijven zij spreken van een "socialistisch bewustzijn" wat hierdoor zou worden geproduceerd. Dat staat ons inziens vóór van de opvatting, dat de klassenstrijd een strijd is voor belangen en dat een verandering van de maatschappelijke verhoudingen een gevolg is van deze belangenstrijd ook al is men zich daarvan in het geheel niet bewust.

Er komt een ander ding bij. In een van de stellingen keren deze Italianen zich tegen de denkbeelden die de arbeiders soms koesteren en waarvan zij zeggen, dat "de arbeiders ongelijk hebben". In de begeleidende brief wordt scherpe kritiek geuit op bepaalde daden van arbeiders, daden die de groep kennelijk voor totaal verkeerd houdt. Naar onze mening vallen de opstellers van de 12 stellingen hier terug op dat wat "de gehele linkerzijde" kenmerkt, namelijk het streven om de eigen opvattingen voor een waarheid te houden, waarvan men de arbeiders moet overtuigen.

Pogingen om denken en handelen van de arbeiders te analyseren, te onderzoeken wat i n w e z e n de betekenis van dat handelen is ook al hebben de handelende arbeiders daarvan een volstrekt andere voorstelling, dat alles ontbreekt bij de italiaanse groep waarmee wij ons hier bezig houden. De oorzaak dat dit ontbreekt is gelegen in dat wat wij hierboven reeds vaststelden: men houdt zich bezig met opvattingen en standpunten (van wat de 'linkerzijde' wordt genoemd), n i e t met de werkelijk bestaande klassenstrijd zoals die zich voor onze ogen voltrekt.

Al hetgeen wij tot dusver na kritisch lezen van de 12 stellingen hebben opgemerkt neemt niet weg dat er daarin dingen worden gezegd die doordachter zijn dan wat doorgaans door anderen wordt verkondigd. De diverse 'linkse' groepen wordt terecht verweten, dat zij in feite slechts met zichzelf bezig zijn en geen oog hebben voor wat er in de wereld gebeurt. Van sommige van deze 'linkse' groepen wordt opgemerkt, dat zij ervan overtuigd schijnen, dat de kapitalistische wereld op een oorlog afstevent en dat de proletarische revolutie het uiteindelijke gevolg zal zijn van een dergelijke oorlog. De Italianen delen die opvatting niet. Van onderlinge ernstige tegenstellingen die tot een oorlog tussen kapitalistische staten leiden is, schrijven zij, thans veel minder sprake dan voorheen. Het kapitalisme, zeggen ze, is internationaal geworden met de ontwikkeling van de wereldmarkt. En niet uit een oorlog ontstaat een andere maatschappij, doch uit de ontwikkeling van de kapitalistische produktiewijze.

De italiaanse groep ziet, o.i. volkomen terecht, dat sommige 'linkse' groepen slechts de politieke varianten van de sociaal-democratie zijn (ze noemt als zodanig de trotzkisten) en in de stellingen wordt ook de vinger gelegd op wat inderdaad een zwakte van vrijwel alle 'linkse' groepen mag heten, namelijk dat zij nauwelijks of in het geheel niet de maatschappelijke verhoudingen analyseren.

Zojuist constateerden wij, dat onze Italianen de 'linkerzijde' verwijten, dat deze geen oog heeft voor wat er in de wereld gebeurt. Inderdaad, maar kan dit verwijt niet naar de groep in Milaan worden teruggekaatst, gezien het feit dat zij zich nauwelijks of totaal niet verdiept in de, steeds meer een zelfstandig karakter krijsende klassenstrijd? Dit gebrek leidt er naar onze mening ook toe, dat deze Italianen, hoezeer zij zich ook bezig hebben gehouden met de kritiek van radencommunistische zijde op de bolsjewistische theorie en praktijk, niettemin het radencommunisme als een i d e o l o g i e ver-

staan, niet als de theoretische neerslag van de arbeidersstrijd. Dat zij, zo blijkt dan, niets van ideologieën moeten hebben, pleit voor hen, maar de radencommunistische ideologie die zij menen waar te nemen, bestaat niet. Wat zij daarvoor houden heeft met het radencommunisme niets te maken.

De plaatsruimte staat ons niet toe ons hier uitvoeriger met de stellingen van de groep in Milaan bezig te houden. Tussen deze Italiaanse groep en andere groepen, bijvoorbeeld in Frankrijk, ontwikkelt zich een gedachtenwisseling en het begin van een discussie. We zullen die blijven volgen.

1) Bordiga = italiaanse theoreticus en politicus, op wie Lenin in zijn beruchte brochure "De linkse stroming, een kinderziekte van het communisme" niet weinig kritiek had. Vanwege de later door hem ontwikkelde opvattingen kan Bordiga bijna nog leninistischer dan Lenin worden genoemd.

- 0 -

PAARS OF NIET, WAT DAN NOG?

Iedereen herinnert zich waarschijnlijk wel de tekst van wat vermoedelijk voor altijd de meest bekende uitspraak van de inmiddels hoogbejaarde Deng Xiaoping zal blijven: "Het doet er niet toe of een kat zwart of grijs is, als ze maar muizen vangt!" Met een kleine, mogelijk wat boosaardige maar zeker de kern van de zaak rakende variatie, kan men vaststellen dat het er niet op aan komt of een kabinet een paarse dan wel een andere kleur heeft, als het maar zó handelt als strookt met de zich aandienende ontwikkelingen in de kapitalistische maatschappij.

Vijf jaar geleden, toen de PvdA een aantal ministers leverde en tot vreugde van veel van haar kiezers in plaats van oppositie te blijven voeren regeringsverantwoordelijkheid ging dragen, hebben wij betoogd, dat men zich geen illusies moest maken en dat met deze verandering, die géén wezenlijke verandering was, in geen enkel opzicht het belang van de arbeidende klasse was gediend.

Nu wordt er van diverse kanten beweerd, dat het goed zou zijn indien het CDA eindelijk eens uit de regering werd verdreven en niet langer aan de macht zou zijn. Alsof de werkelijke macht ooit bij politici zou hebben gelegen of in de toekomst liggen zou. En daarom betogen wij andermaal, dat men zich - zo dit, nu er een kans op is, gebeuren zou - wederom geen illusies hoeft te maken.

Goed voor wie? Voor het land, zegt men, wat of daarmee ook gemeend mag zijn. Maar in elk geval **n i e t** voor de arbeiders, zomin als een kabinet **m é t** het CDA goed voor de arbeiders zou zijn.

Op het moment dat wij ruim acht weken na de Kamerverkiezingen deze regels schrijven zijn de 'drie wevers', die niet moe worden te verzekeren dat zij druk bezig zijn paarse nieuwe kleren voor de toekomstige exellenties te weven, nog niet met hun werk gereed.

Sommigen, die zich vol spanning over het weefgetouw buigen, delen ons mee dat het heel mooi lijkt te worden. Of zij er inderdaad gereed mee zullen komen valt niet te zeggen. Maar als zij zich genoodzaakt zouden zien met het weven van de paarse stof te stoppen, wat dan nog?

Als ze slagen, als de goegemeente zich straks, nadat op de derde dinsdag in september, aan het paars heeft vergaapt, dan zal er ongetwijfeld vroeg of laat, net als in het bekende sprookje van Hans-Christian Andersen, een niet politiek bedorven waarnemer zijn - een bouwvakker, een WAO-er, een bijstandsmoeder, een werkloze jongere, een uitkeringsgerechtigde - die gelijk het chinese kind uit het verhaal dat naar de keizerlijke stoet kijkt, vaststellen dat de hogelijk geroemde stof niet voorstelt wat men beweerde.

Niet de kleur van de stof - paars of geel met wit, blauw dan wel groen of roze - komt er op aan, niet het kostuum waarin een regering zich gestoken heeft, niet haar vermomming is van betekenis, niet wat zij wil voorstellen, maar wat zij werkelijk is. Ooit, lang geleden, riep Thorbecke "wacht op onze daden!" toen hij zijn regering voorstelde. Nu roept men "kijk naar onze kleuren!"

"De regering", schreef Karl Marx meer dan een eeuw geleden, "is een comité, dat de belangen van de heersende klasse behartigt." Aan die woorden, die nog nooit in de geschiedenis door wat voor regering ook geloochenstraft zijn, hebben wij nog maar weer eens herinnerd bij het aantreden van het derde kabinet-Lubbers waarin, om maar enkelen te noemen Wim Kok en wijlen Ien Dales zaten om het geloof in de sociaal-democratische mythe levend te houden en waarin niet te vergeten de in 'mooi rood' geklede Elske ter Veld geroepen werd om - zoals ze zelf achteraf verklaarde 1) - onplezierige maatregelen door de strot van de achterban te duwen. Wij herinneren er nu opnieuw aan en voegen er aan toe, dat als er een paars kabinet zou komen en ook als wij ons niet bedriegen, het wel eens zo zou kunnen zijn, dat Karin Adelmund in de tragische rol van Elske ter Veld op het politieke toneel verschijnt.

Overigens is het zo, de geschiedenis herhaalt zich nu eenmaal nooit in precies dezelfde vorm, dat de illusies in feite al zijn doorgeprikt nog eer er, wat voor kabinet dan ook zich aan het parlement heeft voorgesteld. "De PvdA", schreef E.J. Bomhoff op 6 juni j.l. in *NRC/Handelsblad*, "is al een half jaar klaar voor de VVD", gezien haar verkiezingsprogram gebaseerd op een zeer bescheiden economische groei. Verklaarde Klaas Groenveld van de liberale Telderstichting niet, na een conferentie met economen en filosofen van de PvdA, dat hem een kennelijk daar besproken, door de Wiardi Beckman Stichting gepubliceerde tekst "geweldig was meegevallen"? Afgezien van het pleidooi van de PvdA-econoom Paul de Beer voor een basisinkomen, had hij er eigenlijk niets in kunnen vinden, dat niet ook in het verkiezingsprogram van de VVD had kunnen staan. Het liberalisme leek hem stevige voet aan de grond te hebben bij de linkse economen. Bij de zogenaamd linkse economen voegen wij er aan toe.

Maar hoe vallen met dergelijke uitspraken de moeizame vorderingen van de drie 'wevers' aan de paarse stof te verklaren? Die worden of werden, luidt het antwoord, geremd, tot op zekere hoogte door hun achterban maar veel sterker nog door bepaalde partijtradities en partijmythen. Dat kan beslissend zijn voor de vraag of er nu al dan niet een paars kabinet zal komen. Mochten Kok. Van Mierlo en Bolkestein op een gegeven moment het 'weven' staken, dan zullen stellig al degenen die in een paars sprookje geloven zeer teleurgesteld zijn. Komt er wel een paars kabinet dan wacht hun zo mogelijk een nog grotere teleurstelling. Teleurstelling is het onontkoombare lot van hen die bepaalde verwachtingen baseren op de politieke kleur van een regering.

1) In deze geest liet Elske ter Veld zich uit in een interview van het weekblad *Vrij Nederland*.

VIJF JAAR NA HET DRAMA

Deze maand juni, de derde dag ervan om precies te zijn, was het vijf jaar geleden, dat met militair ingrijpen een einde werd gemaakt aan de massale demonstratie voor politieke democratie op het Plein van de Hemelse Vrede in de Chinese hoofdstad Peking. Volgens veel commentatoren in het Westen betekende dat het einde van de hervormingen waarvan in de voorafgaande jaren de maatschappelijke ontwikkelingen vergezeld waren gegaan. Deng Xiaoping, zo heette het, heeft door voor militair ingrijpen te kiezen, zijn eigen levenswerk vernietigd.

Een dergelijke zienswijze hebben wij nooit gedeeld. Integendeel, wij hebben nooit iets anders verwacht, dan dat de economische veranderingen onomkeerbaar waren, niet konden worden teruggedraaid en dat de politieke democratie, als gevolg van de economische ontwikkeling, ook in de Volksrepubliek China uiteindelijk de politieke bovenbouw zou worden, omdat deze vorm van democratie nu eenmaal het produkt is van de westerse vorm van kapitalisme die zich in China in plaats van het staatskapitalisme aan het ontwikkelen is.

Naar onze mening sproot de roep om democratie voort uit deze ontwikkeling en is het niet zo, dat het politieke verlangen naar democratie de motor van de economische veranderingen was. En zoals destijds is het nog steeds. Niet een politieke wil zal China demokratiseren, maar een maatschappelijke noodzaak.

De nieuwe, steeds meer terrein winnende, maatschappelijke verhoudingen in China veroorzaken ingrijpende wijzigingen in de klassenverhoudingen. Een nieuwe klasse van managers neemt de plaats in van de partijbureaucratie, die formeel nog wel de lakens uitdeelt maar in feite haar macht verloren heeft of bezig is te verliezen. Op het platteland doen nieuwe produktieverhoudingen hun intrede. Miljoenen worden beroofd van hun traditionele bestaansmogelijkheden en op een tot dusver ongekende schaal verproletariseerd. Niet omdat zij democratie wensen ontstaan er dreigende sociale spanningen, maar door deze sociale spanningen ontstaat de wil tot liberalisering en democratie.

Volgens professor Shu-hsien Liu, die aan de universiteit van Hongkong filosofie doceert, zal de Chinese Volksrepubliek zich in democratische richting ontwikkelen. De westerse verslaggever die dat vermeldt, merkt op dat Liu *z e l f s* in de Volksrepubliek een ontwikkeling naar democratie voorziet. Dat woord "zelfs" vinden wij misplaatst. Wie het gebruikt gaat er aan voorbij, dat overal waar de produktieverhoudingen gekenmerkt werden door de koop en de verkoop van de waar arbeidskracht, de vrije koop en de vrije verkoop daarvan gewaarborgd dienden te zijn en dat dit uiteindelijk het aanzijn heeft geschonken een de politieke, de kapitalistische vorm van de democratie.

"Ik verwacht", heeft Liu gezegd, "dat China steeds liberaler zal worden in plaats van steeds geslotener. Welke veranderingen er na de dood van sterke man Deng Xiaoping ook mogen plaats vinden, ze kunnen de huidige koers niet terugdraaien."

De correspondent van *NRC/Handelsblad* in Peking schreef onlangs:

"het economische succes heeft de Chinese leiders geen nieuw zelfvertrouwen gegeven, doch alleen maar verder aan het wankelen gebracht omdat het niet op het conto van de staat moet worden geschreven en nog minder op dat van de partij, maar allereerst op dat van het chinese volk dat de vrijheid om geld te verdienen herwonnen heeft en de strijd voor politieke vrijheid op de lange baan heeft geschoven."

Het is echter volstrekt onbelangrijk wat of de mensen al dan niet op de lange baan schuiven, wat zij zich voorstellen of willen. Hoe meer Chinezen "geld willen verdienen" en hoe meer Chinezen in modern-kapitalistische produktieverhoudingen komen te verkeren, des te dichter komt dat dichterbij wat politieke vrijheid wordt genoemd. Zo die hun thans volmaakt onverschillig laat, het is de maatschappelijke noodzakelijkheid ervan die een einde maakt aan hun onverschilligheid. Wat op een gegeven moment de vrucht van hun keuze en hun streven schijnt, is - gelijk ook elders in het verleden het geval was - in werkelijkheid het gevolg van een maatschappelijke noodzakelijkheid, die als een menselijke behoefte wordt ervaren.

Inderdaad is het waar, dat de mensen de geschiedenis maken. Maar ze maken die niet onder zelfgekozen omstandigheden doch onder omstandigheden die ze nu eenmaal aantreffen, die gegeven zijn. "Het gras moet buigen als de wind passeert", zei Confucius zo'n vijftientig eeuwen geleden. Dat geldt niet alleen voor het gras, maar ook voor de menselijke geest als de storm van de maatschappelijke drang opsteekt.

- 0 -

FUSIEPLAN VAN VERVOERSBOND WAT BETEKENT DAT?

Elders in dit nummer van *Daad en Gedachte* hebben wij aandacht besteed aan de jongste stakingen bij de Nederlandse Spoorwegen. We merkten daarbij onder meer op, dat de door hun strijd bare achterban onder druk gezette bonden op verschillende wijze reageerden en met van elkaar verschillende eisen op de proppen kwamen en niet dezelfde strategie toepasten. We zijn op die verschillen niet verder ingegaan, omdat tenslotte, toen het stakende personeel zich veel strijdbaar opstelde dan de bonden, deze hun onderlinge verschillen lieten voor wat het was. Vervoersbond FNV, Vervoersbond CNV en Federatieve Spoorwegvakbond (FSV) wilden tenslotte evenals de NS-directie zo spoedig mogelijk en koste wat het koste "de geest weer in de fles" krijgen, dat wil zeggen een domper zetten op de strijdvaardigheid, de achterban weer vast in hun greep hebben. In te gaan op de onderlinge verschillen tussen de drie bonden - die we wel terloops hebben genoemd - leek ons minder belangrijk.

Inmiddels is het zo geweest, dat die verschillen, of liever gezegd de verschillende opstelling van de drie vakbonden wel kritiek van de stakers uitlokte. Die gaven er - aldus bondsbestuurder Korteweg van de Vervoersbond FNV - blijk van "de conflicten tussen de bonden spuugzat te zijn". Nog geen week nadat er een einde kwam aan de stakingen heeft Korteweg te kennen gegeven, dat zijn bond af wil van "de onderlinge ruzies met vooral de FSV die keer op keer de cao-onderhandelingen met de NS bemoeilijken." Om die reden wil de Vervoersbond FNV samenwerken en zelfs samengaan met de FSV. Dat voornemen geeft ons aanleiding tot het volgende commentaar:

De Federatieve Spoorwegvakvereniging is in het begin van de jaren '60 opgericht doordat in het bijzonder bij het rijdend personeel van de NS grote onvrede bestond over de wijze waarop zijn belangen behartigd werden, beter gezegd slecht behartigd werden, door de toenmalige Vervoersbond. De FSV zou, zo was de bedoeling, een ra-

dicalere bond zijn die zich strijdbaarder zou opstellen. In de praktijk kwam daar maar weinig van terecht. De verwachting die men koesterde bleek niet meer dan een illusie, waarbij geen rekening werd gehouden met dat wat een vakbond in wezen is.

In 1969 werd de FSV, tot grote ergernis van de reeds bestaande bonden, door de NS erkend, dat wil zeggen aanvaard als gesprekspartner bij de cao-onderhandelingen. Van toen af aan werd duidelijk dat de FSV als vakbond zich onmogelijk radicaler kon opstellen en gedragen dan welke vakbond ook. De ergernis van de beide andere organisatie sproot dan ook niet voort, zoals het een korte tijd had geschenen, uit het radicalisme van de FSV, maar hieruit dat de FSV doodgewoon een concurrent was. De onderlinge verschillen en de onderlinge ruzies die er ook bij het jongste konflikt met de NS weer zijn geweest, hebben niets met radicalisme te maken, maar met een ordinaire concurrentiestrijd.

Het is stellig zo, dat de achterban van zowel de Vervoersbond FNV als die van de FSV van een samengaan verwachtingen koestert die gebaseerd zijn op het oude gezegde van "samen staan we sterk". Maar een fusie van Vervoersbond FNV en FSV betekent niets anders dan dat er in het vervolg aan de onderhandelingstafel een grotere vakbond verschijnt en dat ook een grotere vakbond zal handelen zoals een vakbond nu eenmaal handelt, zoals overeenkomt met datgene wat de taak en de functie van een vakbond is. Verwezenlijking van de fusieplannen zal daarom niet leiden tot grotere strijdbaarheid of meer mogelijkheden om de eisen van de achterban door te drukken. Een grotere vakbond wil zeggen: meer mogelijkheden om strijd verlangende en strijdvaardige arbeiders in een stevige greep te houden.

- 0 -

KLASSENSTRIJD IN FRANKRIJK

In ons meinummer gaven wij een beknopt overzicht van acties die in de maanden maart, april en mei van dit jaar, door franse arbeiders werden gevoerd. Wij wezen er toen reeds op dat dit overzicht om diverse redenen waarschijnlijk onvolledig zou zijn. De franse kranten wijden nooit bijzonder veel aandacht aan arbeidskonflikten en voor zover ze dat wel doen is hun berichtgeving uitermate summier. De franse kameraden die het door ons gepubliceerde overzicht samenstelden moesten om die reden wel met onvolledigheid rekening houden.

Afgezien daarvan waren er ook nog andere omstandigheden die de volledigheid tegenwerkten. Het ons verstrekte overzicht was namelijk langer dan wij - gevolg van de beschikbare plaatsruimte - in ons blad konden afdrukken. Hieronder vermelden wij enkele acties die om deze reden onvermeld moesten blijven.

Bijna de gehele maand maart werd de Renaultfabriek in Fresnes door de arbeiders bezet uit protest tegen het ontslag van een vakbondsvertegenwoordiger, alsmede uit protest tegen het opheffen van bepaalde taken en wijzigingen in de loonschaal. De ontruiming geschiedde op last van de rechter. Vier stakers kregen ontslag.

Op 11 mei gingen 6.000 arbeiders van de pluimvee-abattoirs in Bretagne in staking voor een loonsverhoging van 4% en betere arbeidsvoorwaarden. Op 13 mei blokkeer-

den ze de toegang tot een abattoir in Chateaulin en op 13 mei demonstreerden ze in de steden Briec en Vannes.

Omstreeks dezelfde tijd werd er door in totaal 710 werknemers van het cateringbedrijf Générale Traiteur in drie gemeenten gestaakt. Ze verlangden 1.000 francs loonsverhoging, bepaalde premies en verbetering van de werk omstandigheden. Het werk werd hervat toen de vastgelopen loononderhandelingen weer werden voortgezet.

Eind mei staakten telkens andere groepen arbeiders van de Parijse opera met het gevolg dat meer dan één voorstelling moest worden afgelast.

Dezelfde maand mei kondigden de vakbonden 24-uurs-stakingen af bij diverse lijnen en werkplaatsen van de franse spoorwegen. De acties waren gericht tegen reorganisaties en banenverlies.

- 0 -

“HOED AF VOOR DE VAKBEWEGING”

In 1885 bestond de vakbeweging in Groot-Brittannië al vele tientallen jaren. William Morris, die in dat jaar haar betekenis schetste, had alle gelegenheid gehad haar te bestuderen. “Zij vertegenwoordigt”, schreef hij, “geenszins de arbeidende klasse als werkende m e n s e n , maar ziet de arbeiders als het menselijk deel van de kapitalistische machinerie en zij beschouwt het als haar taak om dat deel van die machine in goede werkconditie te houden en te vrijwaren voor het eventuele gruis der ontevredenheid.”

Een kleine driekwart eeuw later wist ook de conservatieve britse minister Keith Joseph, die nauwe banden met het ondernemersdom onderhield, héél goed wat of hij aan de vakbeweging had. “Zij is”, zo zei hij, “een onmisbaar instituut in een industriële maatschappij.”

Dergelijke, natuurlijk niet al te vaak publiekelijk uitgesproken oordelen, hebben scherp analyserende leden van de heersende klasse er tot op de huidige dag op na gehouden. Zij wisten bliksems goed, dat de vakbeweging het instrument is voor het handhaven van de sociale vrede.

Dat wist ook heel nauwkeurig de onlangs scheidende directeur van AKZO-Nederland. Bij zijn afscheid op 1 juni j.l. zei hij: “Hoed af voor de vakbeweging.”

- 0 -

EIND AUGUSTUS EEN DUBBELNUMMER

Het eerstvolgende nummer van Daad en Gedachte zal vermoedelijk omstreeks eind augustus verschijnen als dubbelnummer (juli/augustus). Het zal twee teksten bevatten van Anton Pannekoek, die allebei handelen over de filosofie van Josef Dietzgen en niet zo gemakkelijk meer verkrijgbaar zijn. Het gaat om het aan Dietzgen gewijde hoofdstuk uit het boek “Lenin als filosoof” en om het opstel “Dietzgens werk”, een uiteenzetting van Dietzgens betekenis, ooit in 1913 verschenen in het duitse maandblad “Die Neue Zeit”.